

INTEPRESTASI RITUAL MANDI DALAM KALANGAN MASYARAKAT DI MALAYSIA

*(THE INTERPRETATION OF BATHING RITUALS AMONG MALAYSIAN
SOCIETY)*

**Daisy Paul, Nor Sahayu Hamzah
& Tuan Nur Aisyah Tuan Abdul Hamid**

Abstrak

Kajian ini membincangkan mengenai interpretasi ritual mandi dalam kalangan masyarakat di Malaysia. Sebanyak 30 orang responden telah menjawab soal selidik mengenai ritual mandi di laman sesawang padlet. Responden terdiri daripada pelajar Sarjana Muda Fakulti bahasa Moden dan Komunikasi yang mengambil kelas kursus Pengantar Interpretasi (BBN 3201) semester 2018/2019. Objektif kajian ini adalah untuk mengenal pasti jenis ritual mandi dalam kalangan masyarakat Malaysia, menganalisis persamaan dan perbezaan ritual mandi bunga dalam masyarakat Malaysia dan merumus bandingan ritual mandi bunga dalam kalangan masyarakat Malaysia. Kajian berasaskan pendekatan Newmark (1998) menjurus kepada unsur budaya dalam perlakuan dan gerak Laku. Kajian ini merupakan kajian kualitatif dengan menggunakan metode soal selidik atas talian. Data dianalisis berdasarkan bilangan serta rumusan jawapan soalan terbuka oleh responden sahaja. Hasil kajian mendapati persamaan kepercayaan terhadap ritual mandi bunga yang dilaksanakan oleh masyarakat di Malaysia. Persamaan kepercayaan, penggunaan bahan, tujuan ritual menunjukkan bahawa perbezaan agama tidak menghalang kepercayaan ritual mandi bunga sehingga masih diamalkan oleh generasi masyarakat Malaysia sehingga kini.

Kata Kunci: Ritual; adat; mandi bunga; masyarakat Malaysia

Abstract

This study discusses about the interpretation of bathing rituals among Malaysian society. A total of 30 respondents answered a questionnaire on bathing rituals on the padlet website. Respondents are Bachelor from Faculty of Modern Languages and Communication who taking Inteprestial Intermediate (BBN 3201) courses for the 2018/2019 semester. The objectives of this study were to identify the types of the bath rituals in Malaysian society, analyze the similarities and differences of flower bath rituals in Malaysian society and formulate comparisons of flower bath rituals in Malaysian society. Research based on Newmark's approach (1998) focuses on the cultural elements of behavior and behavior. This study is a qualitative study using the online questionnaire method. The data were analyzed based on the number and the formulation of open-ended answers by respondents only. The results of this study have found similarities in the belief in flower rituals practiced by the people in Malaysia. The similarities of beliefs, the use of materials, the purpose of rituals

show that religious differences do not hinder the belief in flower bath rituals that are still practiced by generations of Malaysian society today.

Keywords: *Ritual; custom; flower bath rituals; Malaysian society*

PENGENALAN

Ritual dapat didefinisikan sebagai perilaku yang dilakukan dengan disiplin, mempunyai tujuan, berbeza mengikut ketentuan makna, serta dipercayai ritual mendatangkan kebaikan. Amalan ini tidak keseluruhannya melibatkan institusi keagamaan tetapi hanya terikat dengan adat atau perlakuan yang dilaksanakan sejak turun temurun. Masyarakat Malaysia merupakan masyarakat majmuk yang mempunyai kepelbagaian aspek agama bangsa dan ras, malahan juga adat resam dan budaya yang berbeza. Berdasarkan statistik pada tahun 2018, Islam merupakan agama yang berkembang pesat di Malaysia dengan jumlah 61.3%, diikuti Buddha 19.8%, Kristian 9.2% Hindu 6.3%, lain-lain agama 3.4% (Jabatan Perangkaan Malaysia 2018). Setiap anggota masyarakat Malaysia mempunyai variasi ritual masing-masing.

Ahli antropologi berpendapat bahawa ritual dapat dikenal pasti berdasarkan hubungan manusia secara simbolik dalam mencapai sesuatu tujuan dengan cara yang tersendiri. Perkataan *magico-religious* adalah terma yang sering digunakan oleh ahli antropologi dalam mendefinisikan perihal ritual adat dalam sesuatu masyarakat. Magis atau kehendak yang terhasil daripada ritual mengakibatkan satu sistem kepercayaan terbentuk oleh pihak tertentu untuk terus mengamalkannya sama ada berkait atau tidak dengan agama. Imam Besar Masjid Istiqlal, Ali Mustafa Ya'qub mengatakan, air merupakan unsur penyebab kehidupan di muka bumi ini. Hal ini telah termaktub dalam ayat Al Quran.

"...Dan Kami jadikan segala sesuatu yang hidup berasal dari air..."

(QS al-Anbiya [21]: 30).

Berdasarkan ayat tersebut, pengkaji telah menjalankan kajian serta mengenal pasti jenis ritual mandi atau adat budaya bersiram yang menjadi amalan sehingga kini masyarakat Malaysia. Pengertian mandi dalam Islam memberi maklumat sebagai meratakan air mutlak ke seluruh anggota badan dengan niat. Dalam masyarakat Islam perkara sunat dalam mandi dimulai dengan membaca "bismillah" iaitu lafaz berwuduk' sebelum mandi. Kemudian membasuh dua tapak tangan. Seterusnya, menggosok seluruh bahagian badan daripada tubuh yang kanan ke yang kiri. Sunat mengulangi membasuh anggota tubuh sebanyak tiga kali secara berturut seperti mengambil wuduk. Namun, kajian ini akan membincangkan persamaan dan perbezaan ritual mandi mengikut agama dan adat budaya sesuatu masyarakat itu tidak menghalang kepada memiliki kepercayaan ritual yang sama dalam kalangan masyarakat Malaysia.

Pernyataan Masalah

Masyarakat Malaysia mempunyai pelbagai jenis adat budaya yang mewarnai hidup secara majmuk. Meraikan persamaan dan menyantuni perbezaan antara satu sama lain merupakan elemen yang menjadi teras perpaduan dalam masyarakat Malaysia. Dalam satu hadis sahih menyatakan bahawa, Rasulullah SAW mengamalkan air kosong dan madu semasa perut kosong sebagai memelihara kesihatan. Hal ini dijelaskan lagi dalam kitab Al-Tibb Al-Nabawi oleh Ibn Qayyim al-Jawziyyah et al. (2010) bahawa Rasulullah SAW menggunakan bahan semula jadi, agama atau gabungan keduanya untuk merawat pelbagai penyakit.

Seterusnya Mashor et al. (2018) dalam kajiannya menerangkan bahawa terdapat unsur animisme dalam pengamalan pemanis etnik Suluk Sandakan yang beragama Islam. Sehubungan dengan itu, pengkaji berpendapat kajian tentang ritual berkaitan dengan air perlu dilaksanakan dalam masyarakat Malaysia untuk mengetahui bahan utama dalam ritual tersebut, sama ada

menggunakan elemen semula jadi, keagamaan atau gabungan kedua-duanya ketika proses ritual dilakukan.

Objektif Kajian

1. Mengenal pasti jenis ritual mandi dalam kalangan masyarakat Malaysia.
2. Menganalisis persamaan dan perbezaan ritual mandi bunga dalam masyarakat Malaysia.
3. Merumuskan perbandingan ritual mandi bunga antara kaum dalam kalangan masyarakat Malaysia.

Kepentingan Kajian

Kajian ini secara umumnya membahaskan tentang adat budaya dan ritual mandi yang terdapat dalam masyarakat Malaysia. Adat budaya didefinisikan sebagai suatu aturan atau cara hidup yang dipamerkan melalui perlakuan. Oleh kerana masyarakat Malaysia yang berbilang bangsa, maka martabat adat budaya itu sendiri menjadi berbeza kedudukannya mengikut kefahaman masing-masing. Hakikatnya, adat budaya Melayu dipengaruhi dengan unsur Hindu dan Buddha diperolehi dalam kitab Ramayana dan Mahabharata sejak ratusan tahun yang lalu. Kepentingan kajian ini, adalah untuk generasi muda di Malaysia menghargai keunikan adat budaya masyarakat. Selain daripada itu, sebagai umat Islam dan Islam sebagai agama perlembagaan, umat agama Islam perlu mengamalkan adat budaya tanpa bertentangan dengan syariah dan akidah. Kajian ini dianggap berkepentingan untuk meraikan perbezaan masyarakat Malaysia yang hidup dalam pemerintahan yang sama. Sebagai contoh masyarakat Cina meraikan upacara pengebumian dengan meriah disertai dengan adat letusan mercurun dan muzik pelbagai jenis lagu berarak sehingga ke tapak perkuburan. Walaupun tidak mempunyai persamaan dengan cara kematian diraikan oleh masyarakat India, masyarakat India pula terkenal dengan 21 perayaan keagamaan yang disambut sepanjang tahun dengan muzik dan pesta warna. Perbezaan ini jika disantuni dan dijaga batasnya oleh generasi muda masyarakat Malaysia, maka negara akan sentiasa harmoni tanpa sebarang perpecahan antara kaum.

Skop Kajian

Batasan kajian ini hanya mencakupi 14 jenis ritual mandi yang telah dikenal pasti terdapat dalam masyarakat Malaysia. Selain itu, kajian ini akan membincangkan ritual mandi bunga yang mempunyai persamaan amalan oleh masyarakat Malaysia sehingga ke hari ini. Kajian ini hanya dilaksanakan dalam pelajar Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi serta memfokuskan kepada responden dalam kalangan pelajar seluruh Malaysia termasuk Sabah dan Sarawak yang mengambil kelas kursus Pengantar Interpretasi (BBN 3201) semester 2018/2019. Pengkaji menyediakan templet soal selidik dalam pautan laman sesawang *padlet* yang di aktif dalam masa 24 jam untuk mendapatkan respons pelajar setelah usai kuliah berakhir. Soalan terbahagi kepada 2 bahagian iaitu bahagian A dan B. Bahagian A merupakan demografi pelajar berkaitan, umur, jantina, bangsa dan agama. Bahagian B ialah tiga jawapan soalan terbuka tentang tujuan, bahan, dan individu yang menjalani ritual berdasarkan pengetahuan dan pengalaman responden. Kesemua jawapan perlu dimuat naik dalam aplikasi *padlet* untuk dianalisis.

Pendekatan Budaya Newmark (1998)

Pendekatan Budaya Newmark (1998) menyatakan bahawa terdapat 5 kategori unsur budaya iaitu a) Ekologi, b) Budaya Kebendaan, c) Budaya Sosial, d) Organisasi Sosial, Adat, Perundangan, Prosedur dan Konsep, dan e) Perlakuan dan Gerak Laku.

a) *Ekologi*

Geografi atau kedudukan kawasan kajian mempengaruhi penggunaan kosa kata yang melibatkan tempat tinggal, tumbuh-tumbuhan serta keadaan iklim. Pengkaji seharusnya menguasai terjemahan makna kosa kata agar maksud dapat disampaikan secara efektif. Sebagai contoh dalam budaya Jepun terdapat istilah menikmati keindahan flora ketika musim luruh dan musim bunga seperti, *hanami*, *momiji*, *yokazura*, *sakura zenzen*.

b) *Budaya Kebendaan*

Keperluan asas dalam masyarakat seperti tempat tinggal, pakaian, makanan, dan pengangkutan merupakan bentuk budaya kebendaan. Sebagai contoh perkataan yang merujuk kepada unsur tempat tinggal masyarakat Malaysia sebagai pondok, rumah, kampung, setinggan dan lain-lain. Manakala makanan yang merujuk kepada nasi bubur, penggunaan istilah nasi bubur, nasi air, kanji, nasi lembik didefinisikan sebagai '*porridge*' dalam bahasa Inggeris.

c) *Budaya Sosial*

Dalam membincangkan budaya sosial dalam sesuatu masyarakat, pengkaji harus dapat membezakan masalah penterjemahan denotasi dan konotasi. Sebagai contoh perkataan dalam bahasa Melayu bagi istilah 'pakai' merujuk kepada pakai baju, pakai seluar, pakai cermin mata, pakai topi hanya menggunakan kata kerja pakai. Penggunaan kata kerja 'pakai' dalam bahasa Jepun boleh dijelaskan seperti berikut.

Jadual 1. Perbandingan penggunaan perkataan 'pakai' bahasa Melayu dengan bahasa Jepun

Bil	Kata kerja <i>pakai</i>	Bahasa Jepun	Romaji
1	Pakai Baju	服を着る	Fuku wo kiru
2	Pakai Seluar	ズボンをはく	Zubon wo haku
3	Pakai Cermin Mata	眼鏡をかける	Megane wo kakeru
4	Pakai Topi	帽子を被る	Boshi wo kaburu

d) *Organisasi Sosial, Adat, Perundangan, Prosedur dan Konsep*

Pembentukan istilah dalam kerajaan bagi institusi kenegaraan sesebuah negara. Sebagai contoh, negara Malaysia menggunakan istilah perdana menteri, *prime minister*, *president*, *minister*, menteri, raja, *king*, menteri besar, Menteri Kabinet, *chamber of deputies*, *chief justice* dan lain-lain. Manakala istilah dalam institusi perkahwinan merujuk kepada akad, *mahar*, *dowry*, mas kahwin, kadi, *priest*, *father*.

e) *Perlakuan dan Gerak Laku*

Fungsi perlakuan serta deskripsi gerak laku dalam masyarakat berbeza mengikut budaya masing-masing. Sebagai contoh fungsi kematian bagi masyarakat Cina, dengan deskripsi bunyi muzik yang kuat sebagai penghormatan kepada si mati sehingga ke tapak perkuburan. Manakala dalam masyarakat Melayu fungsi kematian hadir dengan deskripsi tanpa bunyi dan bisikan zikir dan ayat-ayat suci al Quran.

Norizah Ardi et al. (2011) dalam buku Asas Kemahiran Menterjemah, masalah yang sering dialami oleh penterjemah dalam menerjemah budaya salah satu daripadanya adalah adat resam. Hal ini kerana adat resam atau budaya masyarakat Melayu berbeza dengan masyarakat Jepun. Sebagai contoh konsep 'melangkah bendul' bagi adat masyarakat Melayu ialah memerlukan sepersalinan pakaian sebagai hadiah kepada kakak bakal pengantin kerana si lelaki bakal mengahwini adiknya terlebih dahulu, sedangkan kakaknya masih belum berkahwin. Adat seumpama ini tidak ada dalam masyarakat Jepun yang rata-ratanya mempunyai bilangan anak yang sedikit serta tidak meletakkan sebarang diskriminasi dalam jodoh. Perbezaan budaya ini menyukarkan penjelasan tentang alasan sesuatu adat itu dilaksanakan selain daripada memahami kehidupan masyarakat tersebut.

Perbezaan Agama dan Adat Resam

Menurut perspektif agama Islam, akidah dapat didefinisikan kepada 2 bahagian utama iaitu, akidah daripada sudut bahasa dan istilah. Akidah daripada sudut bahasa bermaksud pegangan yang kuat serta keyakinan yang tinggi yang menjurus kepada simpulan iman seseorang penganut agama tersebut. Manakala daripada sudut istilah, akidah merupakan kepercayaan atau keputusan mempercayai tanpa sebarang keraguan atau syak merujuk kepada betul atau salah sesuatu akidah.

Secara kesimpulannya akidah dalam Islam merupakan keyakinan dan kepercayaan berdasarkan 6 paksi rukun iman seperti berikut;

- I. Beriman Kepada Allah
- II. Beriman Kepada Malaikat
- III. Beriman Kepada Kitab
- IV. Beriman Kepada Rasul
- V. Beriman Kepada Hari Kiamat
- VI. Beriman Kepada Qada' Dan Qadar

Berdasarkan 6 rukun iman yang menjadi paksi utama sebagai umat agama Islam yang beriman, terdapat ilmu yang memerihalkan tentang kewujudan serta keyakinan terhadap Allah SWT serta 99 sifat kesempurnaanNya. Sebagai umat Islam, wajib mempelajari serta mendalami ilmu akidah supaya tidak terjurus kepada kesongsangan akidah kepada Allah SWT. Umat Islam harus berpegang kepada akidah yang wajib berlandaskan al Quran dan as- Sunnah sebagai pegangan.

Berbeza pula pandangannya dengan takrifan adat, menurut Kamus Dewan edisi keempat. Adat didefinisikan sebagai kebiasaan, aturan-aturan yang menjadi adat, pembawaan, kebiasaan, sifat, tabiat yang sesuai dengan resam atau masyarakat. Adat boleh dirumuskan sebagai kelaziman dalam keadaan sesuatu masyarakat. Aktiviti harian, mingguan, bulanan mahupun tahunan pada tarikh-tarikh atau peristiwa tertentu merupakan gagasan budaya yang terdiri daripada nilai budaya, norma kelembagaan atau hukum adat yang dilakukan oleh sesuatu masyarakat. Masyarakat yang dimaksudkan mungkin, ras, kaum, daerah, bangsa, mahupun negeri. Secara umumnya masyarakat dalam golongan tersebut melakukan sesuatu perkara yang menjadi kelaziman serta sebatian dengan kehidupan masyarakatnya. Adat dalam masyarakat dapat diteruskan sehingga ke hari ini berdasarkan informasi lisan mahupun bertulis daripada informasi yang diperoleh mengikut generasi yang terawal.

Sesebuah masyarakat menjalani kehidupan berdasarkan amalan yang diperturunkan oleh nenek moyang kepada ibu bapa dan seterusnya kepada pengamal adat hari ini. Peraturan atau kebiasaan yang dilihat atau pengalaman tersebut menjadi amalan dan tabiat semula jadi dan akhirnya menjadi satu peraturan. Sehubungan dengan itu peraturan yang menjadi kebiasaan ini, akhirnya menjadi seperti perkara wajib yang perlu dilaksanakan secara turun temurun bagi mengekalkan tradisi sesuatu masyarakat itu. Secara tidak langsung, adat atau adat istiadat menjadi sesuatu yang diterima oleh sebuah masyarakat yang pada akhirnya terhasilnya peraturan dan panduan sebagai garis panduan untuk dilaksanakan secara berterusan oleh masyarakat tersebut.

Dalam hal perlakuan ritual mandi menurut Islam, adat mandi bunga dianggap tidak bertentangan dengan Islam. Hal ini dijelaskan secara terperinci oleh Ahmad Najaa Mokhtar et al. (2018) dalam kajiannya 'Fenomena Kepercayaan dan Amalan Masyarakat dalam Perubatan Islam di Malaysia perihal rawatan alternatif bagi penyakit bukan konvensional'. Dalam proses perubatan alternatif misalnya, akidah perawat dan pesakit wajib berlandaskan agama Islam. Sebagai seorang perawat yang membantu pesakit, beliau seharusnya dalam kalangan orang yang berilmu dan mempunyai sifat yang terpuji seperti, rendah diri. Ini kerana hak penyembuhan pesakit bukan atas kehendak perawat sebaliknya adalah hal Allah SWT semata-mata. Sehubungan dengan itu, pesakit juga harus yakin bahawa kesemua proses penyembuhan adalah datangnya daripada Allah SWT. Oleh kerana ketidakmampuan pesakit untuk menyembuhkan diri sendiri, bantuan daripada perawat merupakan salah satu ikhtiar oleh pesakit. Ini jelas dalam surah al Baqarah yang bermaksud;

"Dan mintalah pertolongan (Allah) dengan sabar dan solat. Dan sesungguhnya hal yang sangat berat, kecuali bagi orang-orang yang khusyuk, (iaitu) orang-orang yang meyakini, bahawa mereka akan menemui Rabb mereka dan bahawa mereka akan kembali kepadaNya"

(al Baqarah: 45-46).

Sekiranya seseorang ditimpa musibah atau penyakit, maka harusnya bagi individu itu mencari penawar sebagaimana yang telah dijelaskan dalam ayat di atas tanpa mengambil atau menggunakan

perlakuan atau gerak laku yang haram dan melanggar syariat Islam. Hal yang demikian boleh mengakibatkan sifat menyekutukan Allah SWT dan menjadi perbuatan yang syirik.

Selain daripada itu, syariah merupakan hukum dan peraturan yang telah ditetapkan oleh Allah SWT dalam al Quran, meliputi seluruh tatacara hidup termasuklah perkara yang berkait rapat dengan adat atau ritual. Dalam hal ini syariah telah menggariskan sebarang bentuk adat atau ritual haruslah patuh dan menjaga syariah seperti hukum aurat, mahram dan sebagainya.

SOROTON LITERATUR

Cho Minsung (2016) dalam kajiannya 'Penterjemahan Unsur Budaya Dalam Antologi Cerpen Bahasa Korea-Bahasa Melayu, Perjalanan Ke Samp'o' menyatakan bahawa Pendekatan Unsur Budaya Newmark (1998) menjelaskan pengkaji harus membezakan kaedah dan prosedur penterjemahan dalam novel yang dianalisis iaitu Perjalanan Ke Samp'o. Perbezaan budaya masyarakat Korea dalam novel yang dikaji tidak boleh diterjemahkan terus ke bahasa Melayu. Dalam kajian tersebut, penyelidik melakukan kaedah terjemahan makna keseluruhan teks dan menggunakan prosedur terjemahan bagi ayat-ayat mudah atau perkataan berdasarkan Pendekatan Unsur Budaya Newmark (1998).

Selain daripada itu, Newmark (1998) turut memberi penekanan kaedah penterjemahan daripada bahasa asing kepada bahasa sasaran dengan 4 cara yang berbeza iaitu penterjemahan perkataan demi perkataan, penterjemahan literal, penterjemahan setia, 4) penterjemahan semantik. Manakala kaedah penterjemahan yang memberikan penekanan kepada bahasa sasaran ialah adaptasi, penterjemahan bebas, penterjemahan idiomatik, penterjemahan komunikatif. Selain daripada itu, juga penyelidik telah membincangkan konteks penterjemahan budaya berdasarkan kategori unsur budaya perlakuan dan gerak laku. Dalam kajiannya juga menjelaskan bahawa Newmark (1998) mencirikan beberapa perkara dipertimbangkan sebelum menterjemahkan perihal unsur budaya. Hal ini termasuklah sebarang adat terhadap budaya yang terdapat dalam budaya sesuatu masyarakat bagi menghormati budaya tersebut.

Pernyataan di atas di sokong oleh Goh Sang Siong (2014) dalam bukunya Bahasa Cina-Bahasa Melayu: Kebolehterjemahan Budaya. Buku ini menjelaskan perihal kebolehan terjemahan gerak budaya dan amalan berdasarkan Pendekatan Budaya pelbagai teori. Dalam buku ini Goh Sang Siong menjelaskan Newmark (1998) mengatakan budaya sebagai cara hidup dan mempunyai manifestasi yang tersendiri. Konsep budaya mungkin berbeza mengikut pandangan ahli antropologi namun hakikatnya ia tetap berkaitan dengan perkara yang melibatkan persekitaran yang diperolehi daripada generasi lama kepada generasi yang baharu. Seterusnya kata-kata dalam budaya sesuatu masyarakat dianggap sebagai bahasa peribadi serta berbeza dengan bahasa universal. Dalam contoh yang diberikan mengenai penggunaan bahasa yang berkaitan dengan adat dan budaya sesuatu masyarakat tidak dapat diterjemahkan terus dengan bahasa lain disebabkan oleh bahasa tersebut menumpukan kepada topik khusus yang dikenali sebagai 'fokus budaya'. Dalam hal ini, semakin besar jurang perbezaan fokus budaya semakin tinggi ketidakbolehan terjemahan kepada bahasa lain.

Ahmad Najaa Mokhtar et al. (2018) dalam kajiannya, Fenomena Kepercayaan dan Amalan Masyarakat dalam Perubatan Islam di Malaysia menyatakan bahawa perubatan Islam memainkan peranan penting dalam kehidupan masyarakat Melayu Islam di Malaysia. Perubatan alternatif merupakan satu kaedah yang dianggap mampu membantu pesakit menangani masalah yang berkaitan dengan gangguan untuk menenangkan fikiran, menambah keyakinan diri, memberi fokus pada kerjaya, bidang perniagaan, menyerikan wajah, mempercepatkan jodoh, serta penyakit berkaitan dengan sihir. Penyakit-penyakit jenis ini tidak dapat dikenal pasti oleh pakar perubatan konvensional melalui peralatan dan teknologi, telah memilih perubatan Islam yang dianggap asas pemulihan segala penyakit di dunia. Bacaan asas yang digunakan terdiri daripada ayat al Quran dan hadis. Malahan agama Islam tidak melarang sebarang bentuk perubatan kecuali bercanggah dengan pegangan syariat dan akidah.

Kajian ini juga menjelaskan bahawa kewujudan pusat-pusat rawatan Islam membuktikan bahawa perubatan Islam mendapat tempat dalam masyarakat Melayu. Secara tidak langsung penolakan unsur penggunaan bomoh, dukun pawang dan sealiran dengannya menjelaskan bahawa pegangan agama menjadi dukungan utama berbanding adat dan kepercayaan semata-mata. Kajian ini juga menyebut kewujudan Pusat Terapi Syifa yang diasaskan oleh Almarhum Yang Berbahagia Tuan Guru Dato' Dr. Haron Din pada 17 April 1988 merupakan pusat rawatan alternatif penyakit gangguan makhluk halus. Rawatan seperti lemah semangat, menaik seri dan seumpamanya dirawat menggunakan ayat al-Quran, Hadith dan doa dalam ayat al Quran. Antara rawatan yang terdapat di pusat rawatan ini adalah rawatan Aura Seri. Rawatan Aura Seri ini menggunakan ayat suci al Quran al-Syifa yang dibacakan kepada pesakit. Pesakit akan dimandikan dengan air daripada 9 kuntuman bunga ros dan 9 biji limau nipis. Dipercayai khasiat rawatan aura seri ini ialah dapat menyingkirkan segala aura negatif pada badan individu tersebut.

Dalam kajian lain oleh Wawan dan Semeru (2018) melalui Studi Entobotani Tumbuhan Obat dan Upacara Adat Hindu di Bali, menjelaskan signifikan penggunaan kunyit dalam kalangan masyarakat Hindu. Di Indonesia misalnya, selain daripada penggunaan kunyit dalam masakan, kunyit juga berfungsi sebagai ubat untuk luka dan mampu menambahkan susu ibu yang menyusukan anak. Selain daripada itu, dapatan kajian menunjukkan kunyit mampu menyembuhkan sakit perut, demam, gatal-gatal serta meningkatkan selera makan. Kunyit secara saintifik bertindak sebagai herba yang mempunyai antigen yang kuat menghalang daripada jangkitan bakteria, virus serta mampu meningkatkan antibodi dalam tubuh manusia. Maka tidak hairanlah masyarakat India atau penganut agama Hindu memilih untuk mencampurkan fungsi kunyit dalam ritual mandi bunga disebabkan oleh deskripsi khasiat kunyit yang bagus.

Mashor et al. (2018) dalam kajiannya Ritual 'Palmanis' Masyarakat Suluk di Sandakan, Sabah menyatakan bahawa Amalan ritual 'Palmanis' dalam etnik Suluk memperlihatkan bahawa mereka kaya dengan adat dan tradisi yang ditinggalkan oleh nenek moyang mereka. Palmanis Paiguk Bulan atau ritual mandi di bawah sinaran bulan pada malam Jumaat sinonim dengan kecantikan dalaman dan luaran amalan etnik Suluk di bahagian Pantai Timur Sabah. Ritual Paiguk Bulan ini mempunyai deskripsi untuk menambah aura dan seri individu yang melakukannya. Ritual mandi ini dilakukan di bawah sinaran bulan dengan fungsi agar individu tersebut kelihatan sentiasa bercahaya serta akan disayangi oleh orang sekeliling. Ritual mandi bulan boleh dilakukan kepada lelaki atau perempuan. Air mandian paiguk bulan terdiri daripada 7 pilihan warna bunga yang terang serta bunga haruslah mempunyai bau. Kajian ini menjelaskan signifikan pemilihan masa ritual dilaksanakan dalam keadaan bulan penuh kerana menganggap ianya sebagai masa suci di mana roh-roh dan dewa dewi akan turun ke bumi. Terdapat bacaan doa atau bacaan khas dalam ritual 'Palmanis' yang diadun dalam tradisi adat etnik suluk ini untuk disesuaikan dengan pengaruh Islam di kawasan tersebut.

Dalam kajian lain oleh Heny (2015) Nilai Kearifan Lokal Upacara Perkahwinan Adat Keraton Jawa dalam Perspektif Agama Hindu menerangkan perihal upacara bersiram atau ritual mandi bakal pengantin perempuan perlu dilaksanakan pada waktu pagi dengan kehadiran ahli keluarga tertua dalam institusi kekeluargaan. Bilangan ganjil diperlukan untuk memandikan bakal pengantin perempuan tersebut. Air mandian digelar sebagai 'air kembang setaman' yang mengandungi bunga mawar, melati, cempaka dan kenanga. Air siraman diijrus kepada bakal pengantin secara bergilir-gilir dan seterusnya siraman terakhir dilaksanakan oleh ibu dan bapa pengantin. Setelah selesai siraman terakhir, pengantin perempuan akan memecahkan kendi air sambil menyebut membaca 'pecahe pamore'. Upacara bersiram ini merupakan siraman yang memberi pengertian pembersihan fizikal daripada kekotoran, pembersihan emosi daripada kecelaruan serta membuahkan akal fikiran yang lebih bernas.

Dalam kajian yang lain oleh Ros Aiza & Che Zarrina (2015) melalui kajian Konsep Sinkretisme Menurut Perspektif Islam memerihalkan sebarang dasar sinkretisme tidak dibenarkan dalam Islam sama ada dalam konteks agama, falsafah mahupun budaya. Walau bagaimanapun Islam merupakan agama yang menganjurkan sikap toleransi, hemah dan budi pekerti dalam membahaskan perbezaan adat dan budaya. Kelembutan dalam Islam dianggap sebagai medium terbaik untuk memujuk penganut agama lain memberi justifikasi bahawa pegangan agama haruslah mendahului

kepercayaan adat dan budaya dalam sesuatu masyarakat. Kajian ini membincangkan lanjut tentang konteks Nusantara agar Islam tidak terlihat sebagai agama yang memaksa penganut meninggalkan terus sesuatu yang dialami secara semula jadi dalam hidupnya. Sebaliknya pengetahuan agama dapat memurnikan adat dan budaya untuk memenuhi syariat dan akidah penganut agama Islam.

METODOLOGI

Kajian dilaksanakan secara kualitatif. Penyelidik mendapatkan maklumat perihal ritual mandi dalam kalangan responden secara soal selidik melalui pautan laman sesawang dengan menggunakan aplikasi *padlet*. Item soal selidik dibina atas pengetahuan pelajar yang mengikuti kursus Pengantar Inteprestasi. Templet soal selidik dalam laman sesawang *padlet* yang di aktif selama 24 jam untuk mendapatkan jawapan daripada responden. Soalan terbahagi kepada 2 bahagian iaitu bahagian A dan B. Bahagian A merupakan demografi responden berkaitan, umur, jantina, bangsa dan agama. Bahagian B pula terbahagi kepada dua bahagian. Bahagian pertama, responden perlu menandakan jenis ritual mandi berdasarkan pengalaman atau pengetahuannya. Bahagian kedua ialah soalan dengan jawapan terbuka bagi tiga soalan berkaitan tujuan ritual, bahan ritual, dan individu yang menjalani ritual berdasarkan pengalaman atau pengetahuan perihal ritual mandi. Jawapan dimuat naik dalam pautan yang disediakan.

DAPATAN KAJIAN

Dalam kajian ini bagi objektif pertama adalah untuk mengenal pasti jenis-jenis ritual mandi yang terdapat dalam masyarakat Malaysia. Terdapat 14 jenis ritual mandi yang disenaraikan. Responden hanya perlu memilih hanya satu jawapan yang paling hampir dengan pengalaman atau pengetahuan responden. Dalam bahagian ini, pengkaji ingin menjawab persoalan apakah jenis ritual mandi terdapat dalam kehidupan masyarakat Malaysia.

Jenis-jenis ritual mandi yang terdapat dalam masyarakat Malaysia

Jadual 2. Jenis-jenis Ritual Mandi

Bil	Ritual Mandi	Masyarakat	Bilangan
1	Mandi Bunga	Melayu, Cina, India	8
2	Mandi Berdimbar	Melayu	1
3	Mandi Bulan	Sabah	1
4	Mandi Minyak	Melayu, India	4
5	Mandi Kunyit	India	2
6	Mandi Bersiram Tabal Jin	Melayu	1
7	Mandi Safar	Melayu	1
8	Mandi Sungai	Sarawak	1
9	Mandi Tahun Baru	Sarawak,	1
10	Mandi Hari Raya	Melayu	2
11	Mandi Melenggang Perut	Sabah, Melayu	4
12	Mandi Limau	Melayu	2
13	Mandi Tujuh Bulan	Melayu	1

Jadual 2, menunjukkan jenis-jenis ritual mandi yang terdapat dalam masyarakat Malaysia. Berdasarkan borang soal selidik pelajar diminta menyenaraikan jenis ritual mandi yang diketahui berdasarkan pengalaman atau pembacaan mereka. Daripada 14 jenis ritual mandi yang dipamerkan, terdapat 3 jenis ritual mandi mendapat pilihan pengulangan yang tertinggi. Ritual tersebut adalah ritual mandi bunga, mandi minyak dan mandi melenggang perut. Ritual mandi merupakan proses membasahkan seluruh anggota badan daripada hujung rambut sehingga ke hujung kaki. Proses yang melibatkan penyediaan bahan sebelum ritual ialah pembacaan mantera, doa atau bacaan khusus sebelum, semasa dan selepas mandi, serta seterusnya penutup upacara ritual mandi. Penyediaan bahan asas iaitu air, dan juga beberapa bahan yang turut dikenal pasti bagi menjalankan ritual mandi tersebut. Ritual mandi bunga merupakan pilihan jawapan yang paling popular dalam kalangan responden. Seramai lapan orang responden telah memilih ritual mandi bunga sebagai salah satu ritual yang masih diamalkan oleh masyarakat Malaysia.

Seterusnya pilihan kedua yang tertinggi adalah ritual mandi melenggang perut. Dalam ritual ini kaum Melayu Semenanjung Malaysia dan kaum Melayu Sabah lebih memperincikan perihal jenis ini. Berdasarkan bahan yang telah disenaraikan oleh responden di ruang jawapan bahan-bahan yang wajib disediakan ialah tepung tawar, limau nipis, kelapa tua yang telah dikupas, pinang yang di mayang, kain batik lepas, atau kain batik yang belum berjahit, serta dua batang lilin. Bahan utama ialah sebekas air mandian yang mengandungi bunga. Proses ritual mandian ini dilakukan di luar rumah kerana wanita yang sarat hamil didudukkan di kerusi serta menghadap ke pintu rumah. Dapatan soal selidik menjelaskan bahawa kelahiran baharu dalam kandungan ini akan mewarisi rumah yang menjadi pandangan ibunya. Wanita hamil akan dipakai dengan kain sarung paras dada dan dipantis rupa parasnya, dengan harapan bayi yang dilahirkan kelak tidak mempunyai bulu roma yang lebat. Setelah usai di andam, sebiji telur akan diletak ke atas kain basahan dan dilepaskan telur tersebut, ironi telur meluncur laju, sebagai simbolik bakal bayi akan dilahirkan dengan mudah. Kemudian wanita hamil tersebut akan dimandikan dengan air yang dikumpulkan dari tujuh telaga dengan campuran bunga sebagai tujuan untuk membuang kesakitan ibu yang sarat hamil (Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara 2019).

Seterusnya sebanyak empat orang responden telah memilih mandi minyak sebagai pilihan ritual mandi sebagai jawapan. Proses mandi minyak dalam masyarakat Melayu lebih signifikan dengan tamatnya latihan dalam dunia persilatan Melayu. Upacara yang dimulakan dengan bacaan doa dan selawat salam ke atas nabi, kemudian minyak dilumurkan ke seluruh badan peserta silat yang telah tamat latihan sebagai upacara tamat kursus. Responden menjelaskan bahawa minyak yang dilumurkan atau dimandikan bersuhu sederhana panas yang bertujuan untuk memulihkan kembali urat dan sendi ahli persilatan yang dikhuatiri cedera sepanjang latihan dilaksanakan. Upacara mandi minyak tamat latihan persilatan ini mula dilakukan secara terbuka serta boleh ditonton oleh masyarakat setempat. Secara tersiratnya, minat dapat dipupuk dalam kalangan masyarakat Melayu mempelajari seni silat Melayu yang semakin kurang mendapat sambutan. Penggunaan akar-akar kayu sebagai ramuan merupakan ramuan khas untuk memulihkan urat serta sendi ahli persilatan akibat tempoh latihan yang berpanjangan (Sharilfuddin 2017). Berbeza pula dengan mandi minyak masyarakat India yang menggunakan minyak halia dengan campuran bedak shikakai. Bedak Shikakai ialah bedak yang diperbuat khas daripada hasil gabungan pelbagai jenis herba. Selain daripada penggunaan minyak halia, pilihan minyak bijan juga dianggap sama tarafnya dengan mandi di air Sungai Ganges. Proses ritual mandi ini dilakukan seawal pagi sambutan Deepavali yang bertujuan untuk menyucikan serta memberikan semangat kepada individu tersebut berdasarkan hasil dapatan soal selidik oleh responden. Pakaian baharu serta perhiasan yang lengkap digayakan untuk menyambut perayaan Deepavali (Saddam 2015).

Menganalisis persamaan dan perbezaan ritual mandi bunga

Pengkaji menganalisis ritual mandi yang mempunyai jawapan yang popular dalam kalangan responden. Ritual mandi bunga mendapat lapan pilihan jawapan daripada 30 responden berbanding 14 ritual mandi yang disenaraikan. Sehubungan dengan itu, pengkaji akan melihat persamaan dan perbezaan ritual mandi bunga berdasarkan jawapan soalan terbuka yang diberikan oleh responden.

Jadual 3. Persamaan dan Perbezaan Ritual Mandi Bunga

Perkara	Melayu	India	Cina
Persamaan Kepercayaan	Membuang nasib atau aura jahat dalam badan Membersihkan fizikal, emosi dan mental Mendatangkan kebaikan Memanggil Rezeki		
Perbezaan bahan	Bilangan bunga tujuh, sembilan, sebelas jenis dan limau purut	Bilangan Bunga tujuh jenis bercampur dengan limau kunyit	Tujuh jenis dan memerlukan kehadiran pakar (sifu)
Perbezaan Tujuan	Jodoh Seri pengantin	Thaipusam Bakal perkahwinan	Atas nasihat pakar Hari Wesak
Pesakit	Perempuan	Lelaki dan perempuan	lelaki dan perempuan

Jadual 3 merupakan analisis persamaan dan perbezaan ritual mandi bunga dalam masyarakat Malaysia. Ritual mandi bunga dianggap signifikan dengan masyarakat Malaysia. Ini kerana kaum Melayu, Cina, dan India telah bersependapat bahawa mandi bunga merupakan upacara yang menjadi pengalaman kepada individu atau kalangan ahli keluarga terdekat. Berdasarkan soal selidik dalam jawapan soalan terbuka, jawapan yang ditulis oleh responden tujuan ritual mandi bunga berkaitan dengan membuang nasib yang buruk, membersihkan fizikal, emosi dan akal, mempercepatkan jodoh, mendapat kebaikan dan keberkatan melalui ritual mandi bunga. Oleh kerana ritual mandi ini disebut sebagai mandi bunga, maka bahan paling utama dalam air mandian ialah bunga. Terdapat juga responden mencatatkan jawapan seperti kunyit, limau purut, limau nipis, dan limau susu sebagai bahan dalam air mandian tersebut.

Masyarakat Melayu beranggapan bahawa mandi bunga merupakan ritual membuang nasib malang atau nasib yang kurang baik dalam tubuh seseorang gadis. Ahmad Najaa et al. (2018), menyenaraikan jenis-jenis bunga yang digunakan dalam mandi bunga orang Melayu terdiri daripada tujuh jenis bunga segar seperti mawar merah dan putih, cempaka putih dan kuning, melur putih dan kuning, serta bunga kenanga. Selain daripada penggunaan limau nipis, limau purut atau limau susu. Limau nipis juga mampu memberikan kesegaran serta menghilangkan daki dan kotoran. Limau purut mempunyai elemen untuk membuka liang pori bagi memudahkan kotoran hilang serta membantu meresapkan harum bunga ke dalam kulit. Seterusnya limau susu mampu melembutkan kulit serta memberi keanjalan kembali pada kulit yang di mamah usia.

Jadual 4. Jenis Bunga dan Fungsinya

Bil	Jenis Bunga	Fungsi
1	Mawar Merah	Berani, bertenaga Berkeyakinan Tinggi
2	Mawar Putih	Segar, nyaman Suci
3	Cempaka Putih	Melembutkan kulit Aroma harum
4	Melur Kuning	Menyucikan dalaman
5	Melur Putih	Merapatkan bahagian intim
6	Kenanga	Penaik seri Menimbulkan keghairahan

Masyarakat Melayu percaya bahawa penggunaan bunga-bunga berikut mampu memberikan aura yang positif bagi gadis yang ingin mencari jodoh ataupun ritual mandi bunga sebelum bergelar raja sehari. Jenis-jenis bunga yang dinyatakan seperti jadual 4 mempunyai fungsi seperti di atas (Siti Sofia 2018). Penggunaan kenanga secara turun temurun oleh masyarakat telah dikenal pasti sejak ratusan tahun yang lalu. Sebagai contoh, bahagian kulit pohon kenanga telah digunakan oleh masyarakat Tonga dan Samoa bagi merawat penyakit berkaitan dengan perut dan dijadikan ubat julap sebagai pelawas untuk membuang air besar. Bunga kenanga kering berfungsi sebagai anti vaksin yang mampu menghindar penyakit malaria telah menjadi amalan masyarakat Jawa di Malaysia. Selain itu bunga yang segar, ditumbuk dan digunakan secara menampal di dada pesakit bagi merawat penyakit asma. Bunga kenanga yang segar mempunyai nilai perubatan yang disahkan oleh pakar herba serta menghasilkan aroma yang sangat menyegarkan. Aromaterapis turut mendakwa bahawa bau hasil minyak kenanga mampu merawat kemurungan, masalah pernafasan, tekanan darah tinggi, kebimbangan dan juga digunakan sebagai afrodisiak (Laman Artikel DBP 2019). Oleh yang demikian pemilihan bunga kenanga sebagai salah satu elemen dalam ritual mandi bunga dalam masyarakat, bukanlah sekadar kepercayaan semata-mata. Sebaliknya pokok kenanga sendiri mempunyai unsur penyembuh secara saintifik telah terbukti menjadi justifikasi ritual mandi bunga. Proses ritual mandi dimulakan dengan bacaan doa dan ayat suci oleh perawat atau mak andam. Bacaan '*Bismillah*' sebagai permulaan ritual oleh individu tersebut. Penggunaan ayat-ayat al-Quran sebagai doa untuk memulihkan individu yang memerlukan rawatan atau individu yang memohon untuk mempercepatkan jodoh. Selain daripada itu, mandi bunga oleh mak andam atau gelaran bagi pakar andaman pengantin untuk menaikkan seri, dan mandi bunga ini juga dimulakan dengan selawat serta doa berupa ayat al Quran. Cara untuk melakukan ritual mandi bunga ini adalah melalui mandian atau berendam dalam air mandian yang berisi bunga-bunga yang wangi serta limau untuk menyental daki dan kotoran sebagai bahan membersihkan diri.

Manakala dalam masyarakat India pula percaya bahawa penggunaan kunyit sebagai bahan tambahan mandian dapat memberikan impak yang maksima dalam ritual mandi bunga. Wawan & Semeru (2018) menyatakan masyarakat Hindu berpegang kepada kunyit sebagai satu herba yang mampu menjadi penawar. Zat yang terdapat dalam kunyit mampu menjadi ubat demam, gatal-gatal, bau badan serta panas dalam. Dalam upacara mandi bunga masyarakat Hindu, air mandian di letakkan dalam kendi atau bekas khas berisi bunga, selain limau, kunyit digunakan sebagai ramuan tambahan. Menurut kepercayaan dalam agama Hindu, bentuk limau yang bujur ibarat chakra sebuah mikrokosmos yang dipercayai mampu mengusir hantu dan syaitan. Aroma limau dalam mandi bunga dianggap mampu mengusir anasir jahat serta menjemput pengaruh kebaikan. Heny Perbowosari (2015) menjelaskan proses mandi bunga boleh dilaksanakan pada pagi menyambut Thaipusam, bakal pengantin wanita sebelum majlis perkahwinan atau anak gadis yang akil baligh kali pertama. Dalam majlis sebelum perkahwinan misalnya, pengantin diraikan dengan menyiram air mandian kepada pengantin dalam jumlah bilangan ganjil secara bergilir. Air siraman terakhir dari kendi, akan dijirus oleh ibu dan bapa pengantin perempuan sebagai simbolik kepada pembersihan diri dan menjauhi kejahatan lalu atau yang bakal mendatang. Ritual mandi bunga ini memberi satu pengertian jiwa baharu serta fikiran yang positif dalam mengharungi kehidupan dalam alam perkahwinan. Acara mandi diakhiri dengan pengantin perempuan memecahkan kendi air bunga sebagai tanda menolak bala atau anasir jahat yang datang.

Manakala dalam masyarakat Cina pula mandi bunga dilakukan dengan tujuan untuk membuang sial. Selain daripada itu, mandi bunga juga dianggap mampu menjauhkan nasib malang serta mendatangkan tuah kepada diri individu tersebut. Ritual mandi bunga dalam masyarakat cina dilaksanakan atas khidmat nasihat pakar yang dikenali dengan panggilan *sifu*. Ritual mandi bunga merupakan ritual membuang sial atau nasib buruk bagi individu setelah mengalami peristiwa kurang menyenangkan seperti mengalami kemalangan atau kerugian dalam perniagaan. Masyarakat Cina masih menggunakan bunga sebagai bahan utama. Bunga berfungsi sebagai agen pewangi dalam air mandian. Penggunaan campuran air bunga juga digelar sebagai air suci. Air suci akan disiram kepada patung Buddha pada sambutan Hari Wesak merupakan bahan campuran yang sama digunakan kepada individu dalam ritual mandi bunga. Simboliknya umpama memandikan patung Buddha dalam keraian pada sambutan hari Wesak, maka begitulah individu yang menjalani ritual mandi bunga tersebut dengan khidmat pakar ritual yang dikenali sebagai *sifu*. Dalam perayaan Hari Wesak

atau mandi bunga ini bukan sahaja Buddha yang dimandikan, tetapi ini juga simbol membersihkan seluruh penganut beragama Buddha (Labib 2019).

Secara keseluruhannya pengkaji berpendapat bahawa ritual mandi bunga yang diamalkan oleh masyarakat Islam khususnya tidak melanggar hukum syariah dan akidah umat Islam. Proses ritual mandi bunga dalam masyarakat Islam bertujuan untuk memberikan kebaikan kepada individu dengan penggunaan bunga yang berwarna-warni. Selain itu, bunga-bunga tersebut mempunyai aroma yang harum mampu menenangkan jiwa dan fikiran individu yang mengamalkan ritual kepercayaan tersebut. Ritual mandian dalam pengamal perubatan alternatif mahupun mak andam dimulakan dengan bacaan selawat dan doa serta ayat suci al Quran. Ritual ini merupakan ikhtiar yang dilaksanakan oleh individu dengan tujuan memohon bantuan Allah SWT. Segala proses penyembuhan berlaku atas izin Allah SWT. Maka istilah menyekutukan atau menduakan tuhan yang esa tidak timbul dalam ritual mandi bunga masyarakat Melayu.

RUMUSAN DAN CADANGAN

Secara kesimpulannya, kajian ini mendapati bahawa terdapat 14 jenis ritual mandi yang dikenal pasti dalam adat masyarakat Malaysia yang masih diamalkan sehingga ke hari ini. Selain itu dapatan kajian menjelaskan ritual yang berkait rapat dengan air merupakan jenis adat yang masih diamalkan oleh seluruh masyarakat Malaysia. Seterusnya, responden memilih ritual mandi bunga, mandi minyak dan mandi melenggang perut sebagai ritual mandi yang mempunyai pilihan popular berdasarkan pengalaman sendiri, ahli keluarga mahupun sumber pengetahuan responden. Persamaan dalam ritual mandi bunga masyarakat Malaysia menunjukkan walaupun berbeza kefahaman agama tetapi masih terdapat persamaan kepercayaan dalam adat budaya. Keadaan ini menguatkan lagi bahawa masyarakat Melayu dipengaruhi oleh adat dalam agama Hindu dan Buddha sebelum kedatangan agama Islam. Perbezaan ketara ialah unsur doa, bacaan ayat-ayat suci atau mentera membezakan elemen dalam ritual mandi bunga mengikut agama masing-masing. Kajian ini juga mendapati ritual berkait dengan air merupakan jenis adat yang berfungsi untuk mengelakkan bencana atau perkara buruk dengan deskripsi bahawa amalan tersebut akan mendapat kebaikan masih diamalkan oleh seluruh masyarakat Malaysia.

Setelah menjalankan kajian tentang interpretasi ritual mandi dalam kalangan masyarakat Malaysia, pengkaji mendapati bahawa kajian berkaitan dengan unsur budaya perlu disebar luas dalam kalangan Generasi Z. Sehubungan dengan itu, ritual ini tidak akan hilang oleh arus kemodenan. Bentuk-bentuk ritual seperti perlakuan dan gerak laku dapat memberi ilmu tentang keperluan memahami budaya kepada generasi yang akan datang agar budaya sesuatu masyarakat itu tidak akan pupus. Berdasarkan kajian lampau, masih terdapat kelompangan dalam kajian tentang jenis ritual dan kepercayaan atau adat budaya masyarakat Malaysia. Hal ini kerana kajian berkaitan ritual dan kepercayaan serta adat budaya masyarakat Malaysia masih belum banyak dibincangkan secara akademik. Ianya perlu di ambil perhatian oleh para sarjana. Jelasnya ritual ini masih dipraktikkan dalam masyarakat majmuk di Malaysia kerana sumber maklumat primer masih boleh dijumpai.

RUJUKAN

Al Quran.

Ahmad Najaa Mokhtar, Jahid Hj Sidek, Muhammad Khairi Mahyuddin, Abdul Rahim Zumrah, Mahyuddin Ismail, Rosidayu Sabran & Mohd Rumaizuddin Ghazali. 2018. Fenomena Kepercayaan dan Amalan Masyarakat dalam Perubatan Islam di Malaysia. *Jurnal Ushuluddin Adab dan Dakwah* 1(2): 155-175.

Cho Minsung. 2016. *Penterjemahan Unsur Budaya Dalam Antologi Cerpen Bahasa Korea - Bahasa Melayu Perjalanan Ke Samp'o*. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.

Goh Sang Siong. 2014. *Bahasa Cina-Bahasa Melayu: Kebolehterjemahan Budaya*. Pulau Pinang: Penerbit USM.

- Heny Perbowosari. 2015. Nilai Kearifan Lokal Upacara Perkawinan Adat Keraton Jawa Dalam Perspektif Agama Hindu. *Prosiding Seminar Nasional Kearifan Lokal Indonesia Untuk Pembangunan Karakter Universal*: 80-87.
- Ibn Qayyim al-Jawziyyah et al. 2010. Healing with the Medicine of the Prophet = Al-Ṭibb Al-Nabawī. *Darussalam. Dar Al Feeha*
- Jabatan Perangkaan Malaysia. 2018.
- Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara. 2019.
- Labib Zamani 4 Februari 2019. Kelenteng Tien Kok Sie Solo Persiapkan Ritual Mandi Budha untuk Sambut Imlek. Dimuat turun daripada <https://regional.kompas.com/read/2019/02/04/16111761/kelenteng-tien-kok-sie-solo-persiapkan-ritual-mandi-budha-untuk-sambut-imlek>
- Laman Artikel DBP. 2020. Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mashor bin Awang Long, Sim Chee Cheang & Shahriffudin bin Zainal. 2018. Ritual 'Palmanis' In Suluk Society Sandakan Sabah. *Jurnal Sultan Alauddin Sulaiman Shah Special Issue* : 330-342.
- Norizah Ardi, Midiyana Mohamad, Rozaimah Rashidin, Zuraidah Jantan. 2011. *Asas Kemahiran Menterjemah*. Shah Alam: August Publishing.
- Newmark, Peter. 1998. *More Parangraphs on Translation*. Clevedon Hall: Multilingual Matter Ltd.
- Ros Aiza Mohd Mokhtar, Che Zarrina Sa'ari. 2015. Konsep Sinkretisme Menurut Perspektif Islam. *Jurnal Akidah & Pemikiran Islam* 17(1): 51-78.
- Saddam Yusoff. 9 November 2015. Kemeriahan Sambutan Deepavali di Malaysia. Dimuatnaik daripada <https://www.bharian.com.my/node/95691>
- Sharilfuddin Shaari. 1 Disember 2017 Mandi Minyak Tanda Tamat Silat. Dimuat turun daripada <http://www.utusan.com.my/berita/wilayah/perlis/mandi-minyak-tanda-tamat-silat-1.564032#ixzz5joyHccSs>
- Siti Sofia Md Nasir. 24 Mac 2018. Mandi bunga selit elemen puja makhluk halus. Dimuatnaik daripada <https://www.bharian.com.my/rencana/sastera/2018/03/403254/mandi-bunga-selit-elemen-puja-makhluk-halus>
- Wawan Sujarwo, Semeru Gita Lestari. 2018. Studi Etnobotani Tumbuhan Obat dan Upacara Adat Hindu di Bali. *The Botanic Gardens Bulletin* 21(2): 117-139.

Daisy Paul
 Jabatan Bahasa Asing
 Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
 Universiti Putra Malaysia
 E-mel: nashali Amir@yahoo.com

Nor Sahayu Hamzah
 Jabatan Bahasa Asing
 Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
 Universiti Putra Malaysia
 E-mel: norsahayu.hamzah@gmail.com

Tuan Nur Aisyah Tuan Abdul Hamid
 Jabatan Bahasa Asing
 Fakulti Bahasa Moden dan Komunikasi
 Universiti Putra Malaysia
 E-mel: aisyahamidd@gmail.com

Diserahkan: 11 Oktober 2019
 Diterima: 03 Januari 2020